

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента
ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА В СТАРШІЙ ШКОЛІ:
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ПРАКТИКУМ
підготовки магістра
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та
зарубіжна література)
освітньо-професійної програми Середня освіта. Англійська мова та
зарубіжна література

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «Зарубіжна література в старшій школі: літературознавчий практикум» підготовки магістра галузі знань 01 *Освіта / Педагогіка*, спеціальності 014 *Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)* освітньо-професійної програми *Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література*.

Розробник: Лавринович Л. Б., кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Шелудченко С. Б.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Протокол № 1 від 03 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри

проф. С. М. Романов

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна	01 Освіта / Педагогіка 014 Середня освіта 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література. Магістр	Нормативна
		Рік навчання – 2
		Семестр – 3
		Лекції – 8 год.
Кількість годин / кредитів 90 / 3		Практичні (семінарські) – 30 год. Лабораторні – 0 год. Індивідуальні – 0 год.
		Самостійна робота – 46 год.
		Консультації – 6 год.
ІНДЗ: немає		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна	01 Освіта / Педагогіка 014 Середня освіта 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література. Магістр	Нормативна
		Рік навчання – 2
		Семестр – 3
		Лекції – 4 год.
Кількість годин / кредитів 90 / 3		Практичні (семінарські) – 8 год. Лабораторні – 0 год. Індивідуальні – 0 год.
		Самостійна робота – 66 год.
		Консультації – 12 год.
ІНДЗ: немає		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові **Лавринович Лілія Богданівна**

Науковий ступінь кандидат філологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

Контактна інформація +380502941627, Lavrinnovich.Liliya@vnu.edu.ua

Дні занять: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК.

ОК призначений для студентів-філологів, що готуються стати вчителями зарубіжної літератури. ОК має практичне спрямування, його основа – літературознавчий аналіз ключових творів, що включені до чинної навчальної програми для 10-11 класів. Здобувачі освіти повинні засвоїти аналізувати тексти, застосовуючи різноманітні методології та стратегії, які можна адаптувати для шкільного уроку. ОК готує майбутніх педагогів до фахового аналізу творів (детальне вивчення ідейно-художнього змісту, жанрових особливостей та стилістичних засобів), розробки уроків (здобувачі мають опанувати навички планування навчального процесу на основі компетентнісного підходу, створюючи інтерактивні завдання, дидактичні матеріали та розробки уроків), формування ключових компетентностей у школярів (особлива увага приділяється розвитку критичного мислення, дослідницької роботи, читацької грамотності та вміння самостійно інтерпретувати літературні явища).

У межах ОК розглядаються введені в шкільну програму старших класів твори Гомера, Данте Аліг'єрі, В. Шекспіра, Й. Гете, В. Вітмена, Ш. Бодлера, П. Верлена, Р. М. Рільке, Дж. Орвелла, П. Целана та ін.

ОК має на меті підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних не лише передавати знання, а й формувати в учнів любов до читання та розуміння важливості літератури для розвитку особистості.

Програма ОК включає такі змістові модулі:

1. Історико-літературний процес від античності до епохи модернізму у старшій школі: практикум.
2. Сучасна зарубіжна література в закладах середньої освіти.

2. Пререквізити / Постреквізити

Пререквізити: ОК 3 Педагогічні інновації та методики навчання в цифровому освітньому просторі, ОК 8 Методика навчання зарубіжної літератури, ОК 10 Тенденції світового літературного процесу.

Постреквізити: ОК13 Публічний захист кваліфікаційної роботи, ОК 14 Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета – поглибити знання ЗО про світовий літературний процес та сформувати методичну компетентність для ефективного навчання зарубіжної літератури в старшій школі; підготовка висококваліфікованих фахівців, які здатні не лише передавати знання із зарубіжної літератури, а й формувати в учнів любов до читання, розвивати їхні творчі здібності та розуміння важливості літератури для особистісного розвитку.

Завдання ОК:

- Засвоїти практичні навички літературознавчого аналізу ключових творів, що включені до чинної шкільної програми для 10-11 класів.
- Опанувати різноманітні методології та стратегії аналізу, які можуть бути адаптовані для шкільного уроку.
- Опанувати навички планування навчального процесу на основі компетентнісного підходу.
- Навчитися створювати інтерактивні завдання та дидактичні матеріали для учнів.
- Розвивати вміння фахового аналізу творів, включаючи детальне вивчення їх ідейно-художнього змісту, жанрових особливостей та стилістичних засобів.
- Сформувати навички розробки розробок уроків із зарубіжної літератури.
- Навчитися формувати в учнів критичне мислення та вміння самостійно інтерпретувати літературні явища.
- Розвивати навички організації дослідницької роботи школярів.
- Сприяти формуванню у школярів читацької грамотності як ключової компетентності.
- Детально опрацювати твори таких авторів, як Гомер, Данте Аліг'єрі, В. Шекспір, Й. Гете, В. Вітмен, Ш. Бодлер, П. Верлен, Р. М. Рільке, Дж. Орвелл, П. Целан, та ін., що входять до Навчальної програми зарубіжної літератури 10–11 класів ЗЗСО (2022).

4. Компетентності. Програмні результати. Soft skills.

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у професійній педагогічній діяльності, процесі навчання англійської мови та зарубіжної літератури, а також самоосвіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну діяльність і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність діяти відповідально та свідомо на засадах поваги до прав людини, виявляти повагу та цінувати українську культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві.

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК3. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК4. Здатність до моделювання змісту навчання, формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання.

ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

ФК7. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

ФК8. Здатність формувати у здобувачів освіти культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК9. Здатність розвивати в здобувачів освіти критичне мислення, формувати ціннісні ставлення.

ФК10. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію.

ПК1. Здатність проєктувати безпечне освітнє середовище, освітні програми й індивідуальні освітні маршрути здобувачів освіти з англійської мови та зарубіжної літератури.

ПК2. Здатність здійснювати науково-педагогічне спілкування в освітній галузі, планувати і проводити навчальні заняття та виховні заходи з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.

ПК5. Здатність використовувати в професійній діяльності для організації успішної комунікації системні знання про основні періоди розвитку зарубіжної літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу.

ПК7. Здатність проєктувати форми та методи контролю якості освіти, здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу, обирати та розробляти ефективні види контрольно-вимірювальних матеріалів.

РН1. Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН2. Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

РН6. Визначає, аналізує та характеризує педагогічні інновації, демонструє вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.

РН8. Демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

РН9. Називає й аналізує шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, демонструє вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

РН11. Знає та дотримується умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

РН13. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в здобувачів освіти.

РН14. Визначає і враховує в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів; аспекти емоційно-етичної компетентності, компетентності педагогічного партнерства щодо спілкування зі здобувачами.

ПРН2. Здійснює лінгвістичний, літературознавчий аналіз текстів різних жанрів і стилів, а також пояснює ідейно-тематичний зміст різностильових та різножанрових літературних текстів як складної структурно-семантичної єдності взаємопов'язаних та взаємодіючих одиниць, враховуючи їх жанрово-стилістичні особливості та ідіостиль автора.

ПРН3. Обирає методи і прийоми навчання англійської мови і зарубіжної літератури і контролю навчальних досягнень здобувачів освіти відповідно до цілей і завдань освітнього процесу; оцінює навчальні матеріали та адаптує їх до конкретного освітянського контексту, створює навчально-методичне забезпечення для проведення занять з англійської мови і зарубіжної літератури.

ПРН5. Використовує гуманістичний потенціал англійської мови і культури для формування духовного світу громадян України, забезпечує організацію діалогу мов і культур на заняттях з англійської мови і зарубіжної літератури.

ПРН6. Взаємодіє зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використовує практичний досвід і мовно-літературний контекст для реалізації цілей освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

ПРН7. Демонструє рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки з англійської мови і зарубіжної літератури та методики їх навчання, уміння збирати наукову інформацію з тематики дослідження, використовуючи різні джерела інформації, формулювати цілі та завдання і вибирати відповідні методи дослідження, в тому числі й емпіричні; здійснює самостійний науковий пошук для оптимізації процесу навчання англійської мови і зарубіжної літератури в конкретному освітянському контексті.

Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення;
- уміння працювати в команді;
- навички комунікації, вміння виступати перед аудиторією, лідерство;
- здатність управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань).

5. Структура ОК.

Денна форма

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Історико-літературний процес від античності до епохи модернізму у старшій школі: практикум						
Тема 1. Сучасні підходи до навчання історії зарубіжної літератури в старшій школі. Компетентнісний підхід: формування ключових компетентностей учнів. Інтегрований урок літератури (поєднання з іншими навчальними дисциплінами та видами мистецтва).	6	2			4	IPC / 6, Т / 4
Тема 2. Літературні епохи. Античність, середньовіччя, Ренесанс у старшій школі. Гомер. Данте. Шекспір. <i>Методичні аспекти роботи з творами. Реалізація предметних компетентностей. Використання інформаційно-цифрових технологій у викладанні літератури.</i>	8		4		4	АТ, ДС / 6
Тема 3. Літературні епохи. Бароко, класицизм, Просвітництво у старшій школі. Творчість Гете. <i>Методичні аспекти роботи з творами. Технології критичного мислення: як навчити учнів аналізувати інформацію.</i>	4	2	2			РЗ, ДС / 6
Тема 4. Літературні епохи. Романтизм. Реалізм. Французький роман XIX століття. <i>Робота з великими епічними творами на уроках літератури у старшій школі. Роль екранізацій у вивченні літературних творів.</i>	6		2		4	АТ, РМГ / 6
Тема 5. Модернізм. Лірика В. Вітмена, Ш. Бодлера, А. Рембо, Ф. Г. Лорки, П. Верлена, П. Целана, Р. М. Рільке, Г. Аполлінера. <i>Робота з ліричними творами. Модерністська поезія: особливості вивчення в ЗЗСО.</i>	6		2		4	АТ / 6

Тема 6. Літературні епохи. Загальна характеристика провідних тенденцій прози ХХ ст. Ф. Кафка, А. Камю, Дж. Орвелл, Г. Белль, Г. Г. Маркес та ін. <i>Модерністська проза: особливості вивчення в ЗЗСО. Аналіз та інтерпретація романів.</i>	10		4	2	4	АТ, РЗ / 6
Разом за модулем 1	40	4	14	2	20	40
Змістовий модуль 2. Сучасна зарубіжна література в закладах середньої освіти						
Тема 7. Сучасний літературний процес у світовій культурі: загальні тенденції, основні теоретичні настанови. <i>Обсяг навчальної програми в ЗЗСО. Методологія роботи з текстами. Організація літературних дискусій та дебатів.</i>	10	2		4	4	ДС, АТ / 6+6
Тема 8. Друга світова війна в сучасній прозі. Р. Гарі. Інтерпретація художнього твору. Дитина на війні: сучасна англomовна проза про Другу світову. М. Зузак. <i>Психологія рецепції «важких» тем здобувачами освіти. Методика роботи з текстами</i>	8	2	2		4	ДС, РМГ / 6
Тема 9. Особливості вивчення фантастичної літератури у старшій школі. Мо Янь, Ніл Гейман. <i>Робота з жанровими особливостями творів.</i>	6		2		4	АТ, ДС / 6
Тема 10. Утопічне / антиутопічне в літературному творі. Р. Бредбері. Дж. Орвелл. <i>Від антиутопії до постапокаліпсису: особливості вивчення жанрових різновидів</i>	6		2		4	РЗ / 6
Тема 11. Драматургія другої половини ХХ ст. «Театр абсурду». Ф. Дюрренматт, М. Фріш, Е. Йонеско, С. Беккет. <i>Особливості вивчення творчості «абсурдистів» у ЗЗСО. Використання елементів театралізації на уроці.</i>	6		2		4	АТ, РМГ / 6

Тема 12. Сучасна іспаномовна проза. Хуліо Кортасар: особливості поетики. <i>Аналіз новели «Менади» в 11 класі ЗЗСО.</i>	4		2		2	ДС, КР / 6
Тема 13. Творчість М. Павича. Драма «Скляний слимак». «Дамаскин». Лірика. <i>Постмодерний текст у шкільному вивченні. Жанрові експерименти як стратегія. Робота з текстом на уроці літератури.</i>	4		2		2	АТ, ДС / 6
Тема 14. Сучасна поезія. Лірика Тумаса Єсти Транстремера (Швеція). <i>Методика роботи з художнім перекладом на уроці. Вивчення творчості Транстремера в середній школі</i>	2		2			АТ, КР / 6
Тема 15. Кримськотатарська література й культура у шкільному вивченні. Таїр Халілов. Екзистенціалістські аспекти творчості. <i>Методика міжкультурного діалогу засобами літератури. Застосування біографічного методу в аналізі художніх творів. Формування емоційного інтелекту учнів через аналіз персонажів.</i>	4		2		2	АТ / 6
Разом за модулем 2	50	4	16	4	26	60
Всього годин / Балів	90	8	30	6	46	100

Заочна форма

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Історико-літературний процес від античності до епохи модернізму у старшій школі: практикум						
Тема 1. Сучасні підходи до навчання історії зарубіжної літератури в старшій школі. Компетентнісний підхід: формування ключових компетентностей учнів. Інтегрований урок літератури	6	2			4	ІРС / 6, Т / 4

(поєднання з іншими навчальними дисциплінами та видами мистецтва).						
Тема 2. Літературні епохи. Античність, середньовіччя, Ренесанс у старшій школі. Гомер. Данте. Шекспір. <i>Методичні аспекти роботи з творами. Реалізація предметних компетентностей. Використання інформаційно-цифрових технологій у викладанні літератури.</i>	8		2		6	АТ, ДС / 6
Тема 3. Літературні епохи. Бароко, класицизм, Просвітництво у старшій школі. Творчість Гете. <i>Методичні аспекти роботи з творами. Технології критичного мислення: як навчити учнів аналізувати інформацію.</i>	4			2	2	РЗ, ДС / 6
Тема 4. Літературні епохи. Романтизм. Реалізм. Французький роман XIX століття. <i>Робота з великими епічними творами на уроках літератури у старшій школі. Роль екранізацій у вивченні літературних творів.</i>	6				6	АТ, РМГ / 6
Тема 5. Модернізм. Лірика В. Вітмена, Ш. Бодлера, А. Рембо, Ф. Г. Лорки, П. Верлена, П. Целана, Р. М. Рільке, Г. Аполлінера. <i>Робота з ліричними творами. Модерністська поезія: особливості вивчення в ЗЗСО.</i>	6			2	4	АТ / 6
Тема 6. Літературні епохи. Загальна характеристика провідних тенденцій прози XX ст. Ф. Кафка, А. Камю, Дж. Орвелл, Г. Белль, Г. Г. Маркес та ін. <i>Модерністська проза: особливості вивчення в ЗЗСО. Аналіз та інтерпретація романів.</i>	10		2	2	6	АТ, РЗ / 6
Разом за модулем 1	40	2	4	6	28	40
Змістовий модуль 2. Сучасна зарубіжна література в закладах середньої освіти						
Тема 7. Сучасний літературний процес у світовій культурі:	10	2		2	6	ДС, АТ / 6+6

загальні тенденції, основні теоретичні настанови. <i>Обсяг навчальної програми в ЗЗСО. Методологія роботи з текстами. Організація літературних дискусій та дебатів.</i>						
Тема 8. Друга світова війна в сучасній прозі. Р. Гарі. Інтерпретація художнього твору. Дитина на війні: сучасна англomовна проза про Другу світову. М. Зузак. <i>Психологія реценції «важких» тем здобувачами освіти. Методика роботи з текстами</i>	8			2	6	ДС, РМГ / 6
Тема 9. Особливості вивчення фантастичної літератури у старшій школі. Мо Янь, Ніл Гейман. <i>Робота з жанровими особливостями творів.</i>	6		2		4	АТ, ДС / 6
Тема 10. Утопічне / антиутопічне в літературному творі. Р. Бредбері. Дж. Орвелл. <i>Від антиутопії до постапокаліпсису: особливості вивчення жанрових різновидів</i>	6				6	РЗ / 6
Тема 11. Драматургія другої половини ХХ ст. «Театр абсурду». Ф. Дюрренматт, М. Фріш, Е. Йонеско, С. Беккет. <i>Особливості вивчення творчості «абсурдистів» у ЗЗСО. Використання елементів театралізації на уроці.</i>	6		2		4	АТ, РМГ / 6
Тема 12. Сучасна іспаномовна проза. Хуліо Кортасар: особливості поетики. <i>Аналіз новели «Менади» в 11 класі ЗЗСО.</i>	4			2	2	ДС, КР / 6
Тема 13. Творчість М. Павича. Драма «Скляний слимак». «Дамаскин». Лірика. <i>Постмодерний текст у шкільному вивченні. Жанрові експерименти як стратегія. Робота з текстом на уроці літератури.</i>	4				4	АТ, ДС / 6
Тема 14. Сучасна поезія. Лірика Тумаса Єсти Транстремера (Швеція).	2				2	АТ, КР / 6

<i>Методика роботи з художнім перекладом на уроці. Вивчення творчості Транстремера в середній школі</i>						
Тема 15. Кримськотатарська література й культура у шкільному вивченні. Таїр Халілов. Екзистенціалістські аспекти творчості. <i>Методика міжкультурного діалогу засобами літератури. Застосування біографічного методу в аналізі художніх творів. Формування емоційного інтелекту учнів через аналіз персонажів.</i>	4				4	АТ / 6
Разом за модулем 2	50	2	4	6	38	60
Всього годин / Балів	90	4	8	12	66	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ПРЗ – презентація, РЗ – розв’язування завдань, ІРС – індивідуальна робота студента, АТ – аналіз тексту, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

№ з/п	Тема, зміст роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Сучасні підходи до навчання історії зарубіжної літератури в старшій школі. Компетентнісний підхід: формування ключових компетентностей учнів. Інтегрований урок літератури (поєднання з іншими навчальними дисциплінами та видами мистецтва). <i>Підготуватись до обговорення: «Переваги та недоліки інтегрованих уроків».</i> <i>Обрати один твір, що вивчається у 10 або 11 класі. Розробити по одному завданню для кожної з трьох ключових компетентностей: 1. Інформаційно-цифрова компетентність: Завдання, що вимагає використання цифрових інструментів (наприклад, створення презентації, відеоролика, інтерактивної вікторини). 2. Соціальна та громадянська компетентність: Завдання, що спонукає учнів до обговорення соціальних чи етичних проблем, порушених у творі (наприклад, дискусія, дебати, рольова гра). 3. Критичне та системне мислення: Завдання, що вимагає аналізу, порівняння, оцінки інформації (наприклад, складання порівняльної таблиці, написання есе-роздуму).</i>	4	4

2	Тема 2. Літературні епохи. Античність, середньовіччя, Ренесанс у старшій школі. Гомер. Данте. Шекспір. Методичні аспекти роботи з творами. Реалізація предметних компетентностей. Використання інформаційно-цифрових технологій у викладанні літератури. <i>Створіть у будь-якому редакторі (Canva, Miro, PowerPoint) інтерактивний цифровий колаж, що відображає основні риси однієї з епох (Античності, Середньовіччя або Ренесансу) на основі вивчених творів. Додайте посилання на твори, ілюстрації, аудіо- або відеоматеріали, що відповідають епосі.</i> <i>Обрати один із монологів Гамлета В. Шекспіра. Проаналізувати його, визначити емоційний стан героя та основну ідею. Запропонувати методичну розробку, як представити цей монолог учням, використовуючи елементи театралізації.</i>	4	5
3	Тема 3. Літературні епохи. Бароко, класицизм, Просвітництво у старшій школі. Творчість Гете. Методичні аспекти роботи з творами. Технології критичного мислення: як навчити учнів аналізувати інформацію. <i>На основі вивчення творчості Й. В. Гете підготувати сценарій міні-дебатів. Запропонувати учням обговорити, чи є Фауст героєм своєї епохи, чи він виходить за її межі. Розробити аргументи для обох сторін і запропонувати прийоми, які допоможуть учням відстоювати свою позицію.</i>		2
4	Тема 4. Літературні епохи. Романтизм. Реалізм. Французький роман XIX століття. Робота з великими епічними творами на уроках літератури у старшій школі. Роль екранізацій у вивченні літературних творів. <i>Скласти порівняльну таблицю для романтизму та реалізму. Заповнити її, аналізуючи такі критерії: світогляд, образ героя, ставлення до дійсності, провідні жанри. Навести приклади із творів.</i> <i>Скласти план-схему вивчення роману О. де Бальзака «Гобсек» або Стендаля «Червоне і чорне». Здійснити розбивку на частини, визначити ключові епізоди для аналізу, а також методичні прийоми, які допоможуть учням не загубитися у великому тексті.</i> <i>Обрати французький роман XIX століття, який має кілька екранізацій. Проаналізувати два різні фрагменти фільмів і порівняти їх із текстовим оригіналом. Сформулювати 3-4 завдання для учнів, які дозволять використовувати ці фрагменти для глибшого аналізу твору.</i>	4	6
5	Тема 5. Модернізм. Лірика В. Вітмена, Ш. Бодлера, А. Рембо, Ф. Г. Лорки, П. Верлена, П. Целана, Р. М. Рільке, Г. Аполлінера. Робота з ліричними творами. Модерністська поезія: особливості вивчення в ЗЗСО. <i>«Майстерня поетичних образів». Обрати один із віршів Ш. Бодлера або П. Верлена. Виділити 5–7 ключових образів та пояснити їх символічне значення. Розробити план-конспект уроку з поясненням, як працювати з символами та як вони створюють основну ідею вірша.</i>	4	4
6	Тема 6. Літературні епохи. Загальна характеристика провідних тенденцій прози XX ст. Ф. Кафка, А. Камю, Дж. Орвелл, Г.	4	6

	Белль, Г. Г. Маркес та ін. Модерністська проза: особливості вивчення в ЗЗСО. Аналіз та інтерпретація романів. <i>Підготуватися до дискусії на тему: «Чи може людина зберегти свою свободу і гідність в умовах тоталітаризму?» (на прикладі творів Дж. Орвелла, А. Камю). Розробити аргументи «за» і «проти», що ґрунтуються на тексті.</i>		
7	Тема 7. Сучасний літературний процес у світовій культурі: загальні тенденції, основні теоретичні настанови. <i>Обсяг навчальної програми в ЗЗСО. Методологія роботи з текстами. Організація літературних дискусій та дебатів.</i> Створити термінологічний мінісловник основних понять літературного процесу сучасності. Підготуватися до дискусії на тему «Сучасна література – віддзеркалення дійсності чи її викривлення?» After Postmodernism. Academic journal article By Hoberek, Andrew Twentieth Century Literature , Vol. 53, No. 3. Eschelman, R.. Performatism, or the End of Postmodernism. Internet Journal of Antropoetics. 6, no. 2. URL: http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0602/perform.htm Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія ; пер. О. Погинайко. Київ : Смолоскип, 2008.	4	6
8	Тема 8. Друга світова війна в сучасній прозі. Р. Гарі. Інтерпретація художнього твору. Дитина на війні: сучасна англomовна проза про Другу світову. М. Зузак. Психологія рецепції «важких» тем здобувачами освіти. Методика роботи з текстами. <i>Створити тезисний план наукової статті на тему практичного заняття, зосередивши увагу на найважливіших аспектах романів (або загалом, або на вибір). Самостійно обрати методологію аналізу, мотивувати свій вибір. Уміти захистити свої думки, аргументувати їх.</i> Зузак М. Крадійка книжок. Харків : КСД, 2016. 416 с. Бойн Дж. Хлопчик у смугастій піжамі / Джон Бойн ; пер. з англ. Віктора Шовкуна. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 192 с. Дорр Ентоні. Все те незриме світло. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 352 с.	4	6
9	Тема 9. Особливості вивчення фантастичної літератури у старшій школі. Мо Янь, Ніл Гейман. Робота з жанровими особливостями творів. <i>Обрати будь-який фантастичний твір або його фрагмент. Створити розкадровку (схематичний план для відео чи коміксу) ключового епізоду. Пояснити, як цей візуальний матеріал допоможе учням краще зрозуміти фантастичний світ, створений автором.</i>	4	4
10	Тема 10. Утопічне / антиутопічне в літературному творі. Р. Бредбері. Дж. Орвелл. Від антиутопії до постапокаліпсису: особливості вивчення жанрових різновидів. <i>Підготуватися до рольової гри «Клуб читання». Обрати ролі: модератор, прихильник утопії, прихильник антиутопії та скептик. Проаналізувати, який із жанрів є більш актуальним для</i>	4	6

	сучасного світу і чому.		
11	Тема 11. Драматургія другої половини ХХ ст. «Театр абсурду». Ф. Дюрренматт, М. Фріш, Е. Йонеско, С. Беккет. Особливості вивчення творчості «абсурдистів» у ЗЗСО. Використання елементів театралізації на уроці. <i>У творах «театру абсурду» предмети і персонажі часто набувають символічного значення. Створити презентацію з ілюстраціями, на яких зображені символи з п'єс (наприклад, дерево в «Годо», носоріг у Йонеско). Пояснити їхні можливі значення, обґрунтувавши власні інтерпретації.</i> <i>Обрати кілька діалогів з однієї з п'єс. Проаналізувати, як повтори, беззв'язність і відсутність логіки у розмові підкреслюють абсурдність існування. Розробити набір запитань, які допоможуть учням зрозуміти цей аспект.</i>	4	4
12	Тема 12. Сучасна іспаномовна проза. Хуліо Кортасар: особливості поетики. Аналіз новели «Менади» в 11 класі ЗЗСО. <i>Визначити ключові риси поетики Кортасара: нелінійність сюжету, поєднання реальності й ілюзії, відкритий фінал. Знайти у тексті приклади цих прийомів і підготувати їх до обговорення.</i>	2	2
13	Тема 13. Творчість М. Павича. Драма «Скляний слимак». «Дамаскин». Лірика. Постмодерний текст у шкільному вивченні. Жанрові експерименти як стратегія. Робота з текстом на уроці літератури. Молодші сучасники М. Павича. <i>Здійснити самостійний аналіз оповідань Філіпа Давіда «Місячна карета», Міленко Паїча «Нова біографія Хорхе Луїса Борхеса», Ліляни Йокич Каспар «Шанувальник».</i> <i>Дам'янов Сава. Антологія сербської постмодерної фантастики. Львів : Піраміда, 2004. 300 с.</i>	2	4
14	Тема 14. Сучасна поезія. Лірика Тумаса Єсти Транстремера (Швеція). Методика роботи з художнім перекладом на уроці. Вивчення творчості Транстремера в середній школі <i>Здійснити письмову хакаактеристику обраного вірша Транстремера. Схарактеризувати роботу автора з метафориною.</i>		2
15	Тема 15. Кримськотатарська література й культура у шкільному вивченні. Таїр Халілов. Екзистенціалістські аспекти творчості. Методика міжкультурного діалогу засобами літератури. Застосування біографічного методу в аналізі художніх творів. Формування емоційного інтелекту учнів через аналіз персонажів. <i>Обрати уривок із твору Таїра Халілова, де герой переживає складну емоцію (наприклад, самотність, зневіру, надію). Проаналізувати його поведінку, думки та вчинки. Запропонувати три методичні прийоми (наприклад, «щоденник героя», «карта емоцій», «рольова гра»), які допоможуть учням зрозуміти емоційний стан персонажа і розвинути власну емпатію.</i>	2	4

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#). Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента становить 100 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи.

Відвідування занять – обов’язковий компонент оцінювання. За об’єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн-форматі за погодженням із викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі вищої освіти зобов’язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Жодна з форм порушення академічної доброчесності недопустима. За таких дій – адекватна реакція відповідно до нормативних документів:

- [Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату](#);
- [Кодекс академічної доброчесності](#).

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти під час поточного контролю

6 балів – здобувач освіти демонструє виключно високий рівень: системні, глибокі, міждисциплінарні знання з теми; вільно оперує ними в опитуванні, дискусії, письмових роботах; застосовує складні інтерпретаційні методи (герменевтика, феноменологія, порівняльний аналіз); самостійно формулює оригінальні висновки, наводить приклади з позапрограми матеріалу; дотримується норм літературної мови та академічної доброчесності; демонструє ініціативу в самостійній роботі (есе, презентації, проєкти).

5 балів – здобувач освіти має системні, глибокі знання з теми; впевнено використовує їх у дискусії, опитуванні, письмових завданнях; викладає матеріал повно, логічно, з обґрунтуванням; наводить самостійно дібрані приклади; застосовує базові інтерпретаційні методи; дотримується норм літературної мови та академічної доброчесності; виконує самостійну роботу без помилок.

4 бали – здобувач освіти має добрі знання з теми; використовує їх у дискусії, опитуванні, письмових завданнях з поодинокими неточностями; викладає матеріал загалом логічно, але з незначними порушеннями послідовності; приклади – здебільшого з посібників чи інших джерел; допускає незначні помилки, які виправляє після зауваження; дотримується академічної доброчесності.

3 бали – здобувач освіти має загальне розуміння теми; знання фрагментарні, частково застосовуються у відповіді; виклад неповний, непослідовний, з неточностями; приклади обмежені, не завжди доречні; аргументація поверхова; самостійна робота виконана частково; дотримується академічної доброчесності.

2 бали – здобувач освіти має обмежене розуміння теми; виклад непослідовний, з помилками у формулюваннях; приклади поодинокі, не завжди коректні; аргументація слабка або відсутня; самостійна робота виконана частково або з помилками; дотримується академічної доброчесності.

1 бал – здобувач освіти не засвоїв основний матеріал; відповіді неточні, неповні, невпевнені; виклад хаотичний, з численними помилками; приклади відсутні або нерелевантні; самостійна робота виконана менш ніж на третину; порушує принципи академічної доброчесності.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Кінцевий термін ліквідації заборгованості обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті

Згідно з [Порядком визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) здобувач освіти має право на повне або часткове перезарахування результатів навчання.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали

Додаткові бали з ОК можна отримати за виконання завдань, які виходять за межі основної програми (участь в олімпіадах, дослідницьких проєктах, публікація науково-методичних матеріалів за змістом тем ОК). Загальна кількість бонусних балів не перевищує 10 б.

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом ОК. У цьому випадку завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів.

Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ОК. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази з кожного ОК: один раз – викладачеві, другий – комісії.

Програма підготовки до підсумкового контролю

- Компетентнісний підхід у навчанні зарубіжної літератури.
- Ключові компетентності, що формуються на уроках літератури.
- Особливості інтегрованого уроку літератури.
- Методика вивчення міфології Гомера в старшій школі.
- Специфіка навчання творчості Данте Аліг'єрі у старшій школі.
- Особливості роботи з драматичним твором (на прикладі п'єс В. Шекспіра).
- Застосування інформаційно-цифрових технологій на уроках літератури.
- Методичні аспекти вивчення творчості Й. В. Гете.
- Критичне мислення на уроках літератури. Аналіз інформації з різних джерел при підготовці до уроків літератури.
- Особливості вивчення романтизму та реалізму в старшій школі.
- Методика роботи з великими епічними творами (на прикладі французького роману XIX ст.).
- Роль екранізацій у вивченні літературних творів.
- Особливості роботи з ліричними творами.

- Методика вивчення модерністської поезії.
- Аналіз символізму у творах Ш. Бодлера, А. Рембо, П. Верлена.
- Особливості вивчення модерністської прози. Провідні тенденції прози ХХ століття.
- Жанрові особливості твору: методика роботи.
- Аналіз та інтерпретація романів Ф. Кафки та А. Камю.
- Прийоми вивчення творчості Г. Г. Маркеса.
- Організація літературної дискусії на уроці.
- Загальні тенденції сучасного літературного процесу. Обсяг навчальної програми із сучасної зарубіжної літератури.
- Робота з текстами Р. Гарі та М. Зузака на уроках літератури.
- Методичні аспекти вивчення теми «дитина на війні». Психологія сприйняття «важких» тем у старшій школі.
- Особливості вивчення фантастичної літератури.
- «Повільне читання». Твори Мо Яня та Н. Геймана.
- Методика вивчення утопії та антиутопії.
- «Театр абсурду», його ключові особливості. Творчість С. Беккета та Е. Йонеско в школі.
- Застосування елементів театралізації на уроках літератури.
- Особливості вивчення сучасної іспаномовної прози. Особливості поетики Хуліо Кортасара. Аналіз новели «Менади» в 11 класі.
- Особливості постмодерного тексту. Жанрові експерименти у творчості М. Павича. Методика роботи з нелінійним текстом (на прикладі «Дамаскина»).
- Методика роботи з художнім перекладом на уроці. Як вивчати лірику Т. Є. Транстремера в середній школі?
- Особливості вивчення кримськотатарської літератури та культури. Екзистенціалістські аспекти творчості Т. Халілова.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Александрова Г. О. Історія зарубіжної літератури. Античність: навч. посібник. Бердянськ: БДПУ, 2019. 193 с.
2. Анненкова О. С. Зарубіжна література XIX століття: європейська реалістична проза 1830–1880-х років. Київ: Знання України, 2006. 438 с.
3. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох. Київ: Факт. 2007. 720 с.
4. Данильчук О. М. Історія зарубіжної літератури. Антична література. Миколаїв: НУК, 2021. 148 с.
5. Зарубіжна література межі XIX–XX та XX століття: підруч. / Авторський склад: Криворучко С. К., Бондарук Л. В., Висоцька Н. О. (та ін.); за заг. ред. С. К. Криворучко. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2023. 1357 с.
6. Коломієць Н. Є., Яременко Н. В. Історія зарубіжної літератури другої половини XIX століття. Матеріали для вивчення: навч. посіб. Кривий Ріг, 2021. 144 с.
7. Лавринович Л. «Менади» Хуліо Кортасара: літературознавчий та методичний коментар. Волинська філологічна: текст і контекст. 2025. Вип. 39.
8. Лавринович Л. Б. Розвиток «м'яких навичок» у процесі підготовки філолога і педагога-філолога (із практики викладання дисципліни «Історія зарубіжної літератури від античності до XVIII ст.») // Пріоритетні напрями сучасної лінгводидактики (до 90-ї річниці з дня народження Лариси Павлівни Рожило): матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. 25–26 березня 2021 року / укл. Ю. С. Васейко, Л. М. Деркач, Р. С. Зінчук, Л. Б. Лавринович. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. С. 55–60.
9. Лавринович Л. Бароко в поетичній інтерпретації Володимира Тимчука: єдність форми та змісту. Bibliotekarz Podlaski. 2025. № 1. S. 161–177. (Scopus)
10. Лавринович Л. Поезія бароко в шкільному курсі зарубіжної літератури: імена і контексти // Волинська філологічна: текст і контекст. 2020. Вип. 30. С. 84–96.
11. Лавринович Л. Сучасна кримськотатарська література в середній школі: екзистенційні мотиви в повісті Т. Халілова «До останнього подиху» // Волинська філологічна: текст і контекст. 2023. Вип. 40.
12. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
13. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. Київ, 2010.
14. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: Підручник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2001.
15. Ніколенко О. М. Компетентнісний підхід до викладання зарубіжної літератури. Зарубіжна література. 2016. № 6. С. 4–9.
16. Ніколенко О. М. Бароко, класицизм, просвітництво. Література XVII–XVIII століть: посібник для вчителя. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. 224 с.
17. Павличко С. Д. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті. Київ, 2001.
18. Ситченко А. Л. Методика викладання літератури: термінологічний словник [за ред. А. Л. Ситченко] / А. Л. Ситченко, В. І. Шуляр, В. В. Гладишев. Київ, 2008.
19. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія [за заг. ред. Д. С. Наливайка]. Київ, 2009.
20. Таранік-Ткачук К. В. Від Вітмена до Маркеса: Матеріали до уроків зарубіжної літератури. Тернопіль, 2005.
21. Таранік-Ткачук К. В. Стилістичний аналіз художнього твору на уроках зарубіжної літератури. Київ, 2008.
22. Український шекспірівський портал. URL : <https://shakespeare.znu.edu.ua/uk/>

23. Шалагінов Б. Б. Класики і романтики: штудії з історії німецької літератури XVIII–XIX століть. Київ: ВД Києво-Могилянська академія, 2013.
24. Шалагінов Б. Зарубіжна література від античності до початку XIX ст. Київ : Видчий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 366 с.
25. Шаповалова М. С., Рубанова Г. Л., Моторний В. А. Історія зарубіжної літератури: Середні віки та Відродження. Київ: Знання, 2011. 476 с.
26. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. Київ, 2007.
27. Bossy, Michel-André. Artists, Writers, and Musicians: An Encyclopedia of People Who Changed the World. Westport, Connecticut: Oryx Press, 2001. URL: <https://archive.org/details/artistswritersmu0000unse>
28. Curlie. Arts. Literary. Periods and Movements. Modernism. URL: https://curlie.org/Arts/Literature/Periods_and_Movements/Modernism/
29. Literary modernism. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Literary_modernism

Енциклопедії, словники

30. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с. URL:
31. Зарубіжні письменники: енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / ред. Н. Михальська, Б. Щавурський. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с. URL:
32. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Література і театр. Образотворче мистецтво. Музика / за ред. Умберто Еко; Харків: Фоліо, 2022. 589 с.
33. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голова ред. А. Волков. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 634 с.
34. Літературознавча енциклопедія. У 2 томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с. (Енциклопедія ерудита).
35. Літературознавча енциклопедія. У 2 томах. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с. (Енциклопедія ерудита). URL:
36. Kozak Alla V., Lavrynovych Liliia B., Sukhareva Svitlana V., Iaruchyuk Viktor P., Iaruchyuk Olga B. Modern digital technologies in teaching philological disciplines // Tempos Espaços Educ. v.13, n. 32, e-14727, jan./dez.2020 (WoS)
37. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms / by Chris Baldic. 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press, 2001. 291 p.
38. The Routledge Dictionary of Literary Terms. Based on A Dictionary of Modern Critical Terms / Edited by Peter Childs, Roger Fowler. 3rd Edition. London – New York: Routledge (Taylor & Francis Group), 2005. 273 p.

Періодичні фахові видання

1. Зарубіжна література в школах України: науково-методичний журнал. Київ: Антросвіт. URL: <https://zl.kiev.ua/>
2. Зарубіжна література: науково-методична газета. Київ: Шкільний світ: <http://literatura@1veresnya.com.ua>

Сайти бібліотек

1. Бібліотека Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: <http://catalog.library.vnu.edu.ua>
2. Бібліотека українського центру. URL: <http://ukrcenter.com>
3. Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <http://www.4uth.gov.ua/>
4. Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література). URL: <http://ukrlib.com>

5. Львівська обласна бібліотека для дітей. URL: <http://kazkar.at.ua/lodb.org.ua/>
6. Національна бібліотека України для дітей. URL: www.chl.kiev.ua/
7. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.org/>